

*M. Horsthuis, *De botanische waarden van het kanaal Almelo-Nordhorn; een beheersequa­luatie*, Zwolle, 2002, Provincie Overijssel, 18 pag. + 2 bijlagen, Rapport milieuinventarisatie 2002.1. Info: Provincie Overijssel, eenheid Wegen en Kanalen (M. Horsthuis), tel. 038–4251764.

D.T. van der Molen, A.D. Buijse, L.H. Jans, H.E.J. Simons, I. van Splunder & M. Platteeuw, *Ecologisch rendement van herstel- en inrichtingsmaatregelen. Ontwikkeling van een graadmeter en een proeve voor het traject van Lobith tot de Noordzee*, Lelystad, 2002, RIZA, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 116 pag. incl. bijlagen, € 11 (betaling na levering), RIZA rapport 2002.032. Info: Cabri Mailservice, tel. 0320–285333 (e-mail: riza@cabri.nl).

E.J. Weeda, J.J.M. van der Neut, A.A.M. Boesveld & B.A.M. Weel, *Nationaal Park De Biesbosch: Schatkamer van de wilde flora. Een overzicht van zeldzame en bedreigde vaatplanten*, Drimmelen, 2003, Staatsbosbeheer, 79 pag., met 63 zeldzame en bedreigde soorten uit de Biesbosch, per biotoop behandeld, incl. kleine kleurenfoto van habitus of bloeiwijze, € 12,50 + porto. Info en bestelling: SBB-bezoekerscentrum te Drimmelen, e-mail: f.fronik@sbb.agro.nl

Hans Kruijer

* De prijs van dit werk is bij de redactie niet bekend. U kunt het inkijken in de bibliotheek van het Nationaal Herbarium Nederland, Universiteit Leiden Branch, Einsteinweg 2 te Leiden.

Boekbespreking 1

Natuurcompendium 2003 – Natuur in cijfers, Milieu en Natuurplanbureau (RIVM en Stichting DLO) en Centraal Bureau voor de Statistiek, Bilthoven/Wageningen/Voorburg, 2003, 494 pag. + CD-rom met additionele informatie over dier- en plantensoorten, € 9,95 (te bestellen bij de KNNV), ISBN 90-6960-101-X. – Het ‘*Natuurcompendium 2003*’¹ bevat een schat aan relevante en recente informatie over de staat van de natuur in Nederland. Het boek geeft een actueel overzicht van kerncijfers over ontwikkelingen in de Nederlandse natuur en biedt tevens een onderbouwing voor de jaarlijks te verschijnen Natuurbalans. De informatie is bruikbaar voor het natuurbeleid, maar ook interessant voor natuurliefhebbers en geïnteresseerden.

Het boek is onderverdeeld in zes secties: Landschap en bodemgebruik, Biodiversiteit en beschermde soorten, Natuur en milieu, Ecosystemen, Natuur en samenleving en Natuurbeleid. Bij ‘Landschap’ wordt opgemerkt dat de karakteristieke openheid van veel landschappen verloren is gegaan door bebouwing. Het Nederlandse landschap wordt eenvormiger. Bij ‘Biodiversiteit’ wordt een beeld geschetst van het totaal aantal dier- en plantensoorten in Nederland – in totaal ca. 34000 soorten (inclusief algen, macrofungi en korstmossen, maar exclusief microfungi) – en de hierin optredende veranderingen. In ‘Natuur en milieu’ wordt een beeld geschetst van de relatie tussen diverse milieufactoren en het voorkomen van organismen. Hieruit blijkt dat met name verdroging, maar ook versnippering, verzuring en vermesting grote gevolgen hebben voor de biodiversiteit in Nederland. Ook wordt er aandacht besteed aan de effecten van klimaatverandering voor de Nederlandse biodiversiteit. In ‘Ecosystemen’ wordt aandacht besteed aan recente veranderingen in 9 ecosystemen. Opvallend is hier de toename van moerasoppervlak door het ontstaan van moerassen in het zeekleigebied, waaronder de Oostvaarderplassen en sommige gebieden rond afgesloten zegaten zoals bij het Lauwersmeer. De oppervlakte van het internationaal belangrijke moeras in het laagveengebied blijkt echter sterk afgenomen. De toename van het bosoppervlak wordt signaleerd.

Leuk is dat ook recente positieve ontwikkelingen worden benadrukt. In ‘Natuur en samenleving’ wordt het gebruik van de natuur (recreatie, bosbouw en visserij) en de betrokkenheid van burgers bij de natuur (aantallen participerende vrijwilligers) aangegeven. In ‘Natuurbeleid’ wordt

aandacht besteed aan de voortgang voor het gebiedenbeleid (realisatie natuurgebieden) en het soortenbeleid. Opvallend is dat de beleidsrealisatie behoorlijk achterloopt bij de voorgenomen taakstellingen. Uit de voorgaande hoofdstukken blijkt hoe noodzakelijk een voortvarend natuurbeleid is en welke resultaten daarmee geboekt kunnen worden.

Kortom het Natuurcompendium is een *up-to-date*, volledig en inhoudelijk waardevol overzicht van hoe het nu met de natuur in Nederland gaat. Een echte aanrader en een ieder die het boekwerk niet heeft ontvangen doet er goed aan het te bestellen.

Arnout-Jan Rossenaar

1. Het '*Natuurcompendium 2003*' is ook te raadplegen via de website www.natuurcompendium.nl

Boekbespreking 2

B. te Linde & L.-J. van den Berg, *Atlas van de Flora van Oost-Gelderland*, Stichting de Maandag, Ruurlo, 2003, 544 pag., ISBN 90-9016181-3 [te bestellen door € 59,50 over te maken op postrekening nr. 8159656 t.n.v. Stichting de Maandag, Babberich; info: flora-atlas@planet.nl]. — De '*Atlas van de Flora van Oost-Gelderland*' is de kroon op een bewonderenswaardige inspanning van drie toegewijde floristen. Het fraai uitgegeven boekwerk is opgedragen aan David Douwes, die als amateurflorist in de zeventiger en tachtiger jaren van de afgelopen eeuw de Oost-Gelderse flora in kaart bracht. De auteurs Benno te Linde en Louis-Jan van den Berg hebben samen met André Hertog een indrukwekkende prestatie geleverd door een gebied van ruim 2000 km² binnen 10 jaar grotendeels vlakdekkend te inventariseren. De florakaracteringen die zij in dienst van de provincie Gelderland uitvoerden vulden zij in hun vrije tijd aan met inventarisaties van de overige soorten en gebieden. Daarnaast is onder meer gebruik gemaakt van gegevens die via andere floristen bij FLORON terecht zijn gekomen. Daarmee is een actueel en volledig beeld ontstaan van de flora van Oost-Gelderland.

Vergelijking van de actuele Oost-Gelderse gegevens met herbarium- en archiefmateriaal maakt een oordeel over de voor- en achteruitgang van veel plantensoorten mogelijk. De uitgebreide gebiedskennis van de auteurs door hun vele en lange veldseizoenen heeft geleid tot waardevolle observaties over de veranderingen in de flora van het atlasgebied. De '*Atlas van de Flora van Oost-Gelderland*' is daardoor vele malen waardevoller dan een overzicht van de verspreidingsgegevens op zich.

Met meer dan 2000 behandelde soorten is de atlas een lijk geheel geworden. Veel aandacht dus ook voor allerhande adventieve, aangeplante en verwilderde soorten, al zijn de verspreidingskaartjes wel beperkt tot de frequenter aangetroffen soorten. Dit streven naar volledigheid zien we ook terug in de literatuurindex achter in het boek. Per soort staat aangegeven waar eerder meldingen uit het atlasgebied in de literatuur zijn vermeld, waardoor de waarde van de atlas als naslagwerk verder is toegenomen. De inleidende hoofdstukken zijn daarentegen vrij beknopt. Uitgebreide statistieken en regionale frequentieklassen worden achterwege gelaten. De auteurs geven wel een overzicht van ondermeer de voorgeschiedenis van floristiek en inventarisatiemethode in Nederland en Oost-Gelderland, de floradistricten en de ecologische groepen in het gebied. Ook verantwoorden zij de door hen gebruikte gegevens, de methode van inventariseren en de wijze van presentatie. Dat hun blik daarbij vooral beperkt is tot hun eigen aanpak ligt voor de hand, maar een onjuiste weergave van het gebruik van de FLORON-streeplijst is weinig zorgvuldig. Ook de tekst laat qua interpunctie en eenheid van stijl hier en daar wat te wensen over. De informatiewaarde en aantrekkelijkheid van het boek lijden daar overigens niet onder. De '*Atlas van de Flora van Oost-Gelderland*' is dan ook zeker een aanrader voor ieder die zich interesseert in de flora van dit botanisch rijke deel van Nederland. Diverse gemeenten en terreineigenaren uit het atlasgebied zijn bereid gevonden een financiële bijdrage te leveren aan de publicatie van het boek. Het is te hopen dat deze fraaie atlas hen inspireert zorg te dragen voor het behoud van de flora in hun eigen terreinen.

Wout van der Slikke